

شناسایی زمینه های توسعه گردشگری دریایی جزیره هرمز با استفاده از

مدل SWOT و تکنیک QSPM

محمود خاندل^{۱*} نرگس نجم‌الدینی^۲

۱- مربی رشته اقتصاد دانشگاه علوم و تحقیقات واحد کرمان

۲- مربی رشته حسابداری و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد کهنوج

چکیده

یکی از ظرفیت های بالقوه در گردشگری ایران، دریا و ساحل است که امروزه در اغلب کشورهای دنیا توجه به توره های دریایی؛ ورزشها و تفریحات آبی؛ غواصی و سایر سرگرمی های مرتبط با ساحل و فراساحل در صدر برنامه های گردشگری قرار دارد. هدف از این تحقیق، برنامه ریزی و امکان سنجی گردشگری دریایی در جزیره هرمز است. این پژوهش که بر اساس مدل ترکیبی تحلیل استراتژیک SWOT و مدل برنامه ریزی استراتژیک QSPM است، به بررسی یافته های مطالعات کتابخانه ای و نتایج یک بررسی میدانی از طریق مصاحبه بین گردشگران و کارشناسان حوزه گردشگری پرداخته است. نتایج حاصل از تحلیل های حاصل از مدل SWOT نشان می دهد علی رغم برخورداری از قوتها و فرصتها از جمله واقع شدن در دهانه خلیج فارس و فرصت های فراوان، الحاق جزیره هرمز به منطقه آزاد قشم و توسعه و رونق اقتصادی گردشگری و وجود معادن خاک سرخ (برای فرش خاکی) و ... گرفتار ضعف ها و تهدیدهای مختلفی همچون، کمبود زیرساختهای گردشگری، عدم توجه به این جزیره نسبت به جزایر کیش و قشم و ... است. جدول اولویت بندی استراتژی های انتخاب شده QSPM بیانگر آن است که از میان چهار استراتژی برگزیده، استراتژی توسعه خدمات، امکانات زیرساختی و تفریحی با توجه به فاصله نزدیک جزیره به مرکز استان، نسبت به دیگر استراتژی ها از اولویت بالایی برخوردار است.

واژه های کلیدی: گردشگری، گردشگری دریایی، جزیره هرمز، تحلیل SWOT، تکنیک QSPM

مقدمه

توسعه فراوان صنعت گردشگری در دهه های اخیر، آن را به یکی از سایتهای مهم اقتصادی، اجتماعی بسیاری از کشورهای جهان تبدیل کرده است. به طوری که بسیاری از برنامه ریزان و سیاستگذاران توسعه، آن را یکی از ارکان بنیانی توسعه پایدار میدانند (پاپلی، ۱۳۸۹). به تعبیر سازمان جهانی گردشگری، توسعه گردشگری عامل مؤثری در مقابله با فقر و ایجاد بسترهای مناسب به منظور افزایش درآمد اقشار مختلف، کاهش بیماری، رونق اقتصادی و در نتیجه بهبود کیفیت زندگی و رفاه اجتماعی مردم به ویژه در کشورهای کمتر توسعه یافته است (اعرابی، ۱۳۸۵). در واقع، گردشگری رشته ای اقتصادی و بسیار جامع است که با اثرپذیری و اثرگذاری بر سه مقوله اجتماعی (سیاست، اقتصاد و فرهنگ) به مثابه نظامی عمل می کند که گاه اجزای کوچک آن نیز حضوری انکارناپذیر و بسیار مهم در عملکرد و میزان بهره وری آن دارند (داس ویل، ۱۳۸۶)

یکی از عوامل مؤثر در جذب گردشگران وجود زیرساخت های مناسب در مکانهای مقصد گردشگری است، زیرا آنها به منظور تأمین خواسته های گردشگران به وجود آمده اند و گردشگران می توانند از این امکانات استفاده کنند و لذا سرمایه گذاری در این زیرساختها و استفاده از توانهای بالقوه منطقه ای به منظور توسعه گردشگری، از اهمیت فراوانی برخوردار است (مافی و جوانبخت، ۱۳۹۰). گردشگری به عنوان یکی از مهمترین راه های توسعه و رشد اقتصادی در جهان به شمار میرود. این صنعت در سالهای اخیر تأثیرات زیادی بر وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جهان داشته است. ایجاد اشتغال، ارز آوری، تعادل منطقه ای، کمک به صلح جهانی، کمک به سرمایه گذاری در میراث فرهنگی، بهسازی محیط، کمک به بهسازی زیستگاه های حیات وحشی، توسعه مناطق دارای جاذبه های گردشگری و جلوگیری از برون کوچی جمعیت و مانند آن، از جمله مزایای این صنعت بوده است (صدر موسوی، ۱۳۸۳). لذا توسعه گردشگری نیازمند امکانات ویژه ای، از قبیل: آب و هوا، آثار تاریخی و فرهنگی، جاذبه های طبیعی، آداب و سنن، زیرساخت ها، امکانات و تجهیزات است (حیدری، ۱۳۸۹). در میان انواع مختلف گردشگری، گردشگری دریایی علی رغم نوپا بودن و نیاز به زیرساختهای بیشتر نسبت به سایر انواع گردشگری، در سالیان اخیر از رشد چشمگیری برخوردار بوده است. "گردشگری دریایی به عنوان یک موضوع مبرم در پهنه اقیانوس و مدیریت سواحل ظاهر شده است" (میلر^۱، ۱۹۹۳). این نوع گردشگری از نظر ماهیت، از گردشگری ساحلی متفاوت بوده هر چند ممکن است شباهت هایی بین این نوع گردشگری و گردشگری ساحلی وجود داشته باشد اما نوع فعالیتهای تفریحی در گردشگری دریایی بیشتر در آبهای عمیق و دور از خشکی انجام میگردد و به تجهیزات و امکانات و آموزش های ویژه ای نیاز دارد و با خطرات بیشتری نیز همراه است. فعالیتهای تفریحی آبی مانند غواصی، سفرهای دریایی، اسکی روی آب، جت اسکی، آکواریوم دریایی ماهیگیری در آبهای عمیق از مهمترین جذابیتهای گردشگری دریایی هستند (ودادی، ۱۳۸۷). گردشگری دریایی یک حرکت موقت کوتاه مدت مردم به مقصد خارج محیط طبیعی و فعالیتهای درون دریایی است (دهقان پور و همکاران، ۱۳۹۲). از جمله مباحث بسیار مهم و کلیدی که امروزه در غالب مقاصد گردشگری مورد توجه اندیشمندان و برنامه ریزان قرار گرفته است توجه به ظرفیت پذیرش گردشگری در راستای توسعه پایدار در این مقاصد است که بایستی متناسب با ویژگیهای محیطی،

^۱ . Miller

انسانی و حتی توان مدیریت گردشگری مقصد باشد (رنجبریان و زاهدی، ۱۳۸۴). گردشگری دریایی به مجموعه فعالیتهای تفریحی که شامل سفر به مکانی دورتر از محل اقامت خود و با تمرکز بر حفظ محیط زیست و مناطق ساحلی است. به عنوان نمونه از اکوسیستمهای ساحلی: مصب رودخانه ها، تپه های شنی ساحلی، سواحل صخره ای، سواحل شنی، صخره های ساحلی، مناطقی. جزر و مدی (ساحلی) و همچنین نمونه هایی از اکوسیستمهای دریایی: صخره های مرجانی، اعماق دریا، جنگل کلب، صخره های سنگی، فلات قاره، دریا، دریاچه های گرمابی، اقیانوس باز، اقیانوس قطبی را می توان نام برد. (باقی پور، ۱۳۹۲). در واقع، گردشگری دریایی عبارتست از گردشگری که از ساحل دور می شود و به وسط دریا و اقیانوس منوط میشود و از دهه ۱۹۸۰ در حال گسترش است. در بین کشورهای دنیا، ایران از نظر داشتن منابع طبیعی گردشگری جزو ۵ کشور اول جهان قلمداد می شود و با توجه به داشتن جاذبه های تاریخی و فرهنگی و جاذبه های طبیعی از جایگاه خاصی برای جذب گردشگر داخلی و خارجی برخوردار است و یکی از جاذبه های طبیعی ایران دریاست. دریای خزر، خلیج فارس و دریای عمان ۳ نقطه آبی در سرزمین ما به شمار می آیند و کمتر کشوری از چنین امکانات طبیعی برخوردار است (حیدرزاده و همکاران، ۱۳۸۵). کشور ایران با داشتن سواحل ممتد و طولانی در شمال و جنوب کشور و همچنین وجود جاذبه های متنوع طبیعی در سواحل و در پهنه دریاها از شرایط مستعدی برای توسعه گردشگری دریایی برخوردار است و به صورت بالقوه پتانسیل بالایی دارد. وجود جزایر متعدد در مناطق جنوبی، در خلیج فارسی و دریای عمان، زمینه را برای توسعه گردشگری دریایی فراهم آورده است. در سالهای اخیر متأسفانه از ظرفیتهای گردشگری دریایی در ایران به درستی استفاده نشده است و به علت نبود فرهنگ گردشگری دریایی و عدم رعایت اصول گردشگری دریایی، بعضاً شاهد هستیم که حتی در صورت راه اندازی گردشگری دریایی، اصول و استانداردهای آن به درستی رعایت نمیگردد. با این حال گردشگری دریایی در کشور همچنان یک پدیده ناشناخته میباشد. ناشناخته بودن مسیرهای دریایی، عدم احساسی امنیت گردشگران و افزایش هزینه های چنین فعالیتی را از مهمترین عوامل مرتبط با ضعف گردشگری دریایی عنوان کرد (اسد نیا، ۱۳۸۹). اهمیت خلیج فارس به دلیل موقعیت جغرافیایی و ویژگی های طبیعی آن می باشد که سبب شده این منطقه به دلیل موقعیت و اقلیم مناسب خود در فصول سرد سال دارای پتانسیل بالای جذب گردشگر در سطح کشورهای منطقه و جهان باشد. در میان جزایر متعدد خلیج فارس، جزیره ی هرمز با توجه به دارا بودن مناطق ممتاز طبیعت گردی و ژئوگردشگری منحصر به فرد، کرانه های زیبای ساحلی و ... قابلیت های بسیار زیادی برای جذب گردشگر دارد که در مجموع می تواند روی اقتصاد منطقه تأثیر قابل توجهی داشته باشد (نوحه گر و همکاران، ۱۳۸۸). این جزیره از نظر محیط زیست طبیعی، یکی از بکرترین مناطق خلیج فارس است. بنابراین به منظور بهبود عملکرد گردشگری دریایی در منطقه و به ویژه در جزیره هرمز، لزوم بهره گیری از راهبردها و راهکارهای مناسب با توجه به شرایط و ویژگیهای طبیعی جزیره و جاذبه های آن به طور فزایندهای احساس می شود.

پیشینه پژوهش

در مطالعات خارجی، شالان^۱ در سال ۲۰۰۳ مقاله ای تحت عنوان توسعه پایدار گردشگری دریایی در دریای سرخ مصر ارائه کرده و در آن به بیان فرصت ها و تهدیدها پرداخته و به این نتیجه رسیده که

1. Shaalan

دولت و توسعه دهندگان نقش قابل توجهی در اتخاذ و اجرای سیاست ها و شیوه‌های سازگار با محیط زیست برای جلوگیری از تخریب میراث طبیعی مصر به خاطر نسل های آینده بازی می کند. ضمن اینکه توسعه بلندپروازانه گردشگری در مصر در نظر دارد که در سال ۲۰۱۷ حدود ۱۹ میلیون توریست با توجه به مفاهیم پایدار جذب کند.

کلی و همکاران^۱ (۲۰۱۱) عمل انعکاسی برای برنامه ریزی های دریایی را که یک مطالعه موردی از مشارکت های دریایی بر پایه طبیعت بوده مورد مطالعه قرار داده اند و در آن یک جزء ضروری از اکوسیستم مبتنی بر روشهای مدیریت منطقه ساحلی و حوزه در حال ظهور برنامه ریزی های دریایی، مشارکت و همکاری بین طیف وسیعی از سازمان ها و افراد چند بخش است. این مقاله چارچوب جدیدی برای ارزیابی مشارکت براساس حکایات و شاخصها پیشنهاد می کند و کارآیی این روش را با استفاده از سه مطالعه موردی از مشارکت متمرکز بر توریسم دریایی بر پایه طبیعت نشان می دهد. از دیدگاه این پژوهشی برای ارائه مدیریت یکپارچه ساحلی از جمله برنامه ریزی فضایی دریایی، ارتباط مستقیم با سازمانها و تشکیلات مسئول مهم می باشد.

در مطالعات داخلی، سرائی و کمائی زاده (۱۳۹۱)، توریسم دریایی و جایگاه آن را در ایران و به صورت موردی در منطقه خلیج فارس مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج حاصل از این تحقیق حاکی از آن است که منطقه خلیج فارس نسبت به سایر مناطق آبی کشور از پتانسیل های بالاتری جهت ارتقاء گردشگری دریایی برخوردار است و از سوی دیگر، گردشگری دریایی حلقه مفقوده صنعت گردشگری است. همچنین توریسم دریایی در مقایسه با انواع دیگر گردشگری در کشور ما و همچنین در سواحل خلیج فارسی رشد چندانی نداشته و به دلیل نیاز به ایجاد زیرساخت ها و امکانات بیشتر و همچنین ناشناخته بودن آن برای مردم و مسئولین نادیده گرفته شده است در حالی که برخی کشورهای حاشیه خلیج فارسی در این زمینه از ایران سبقت گرفته اند.

غفاری و همکاران در سال ۱۳۹۳ مطالعه ای را با عنوان " نقش گردشگری ساحلی در توسعه پایدار مناطق ساحلی شهر بندرعباس " با استفاده از مدل استراتژیک سوات انجام دادند. نتایج حاصله بر اساس مدل استراتژیک SWOT تجزیه و تحلیل شده و راهبردهای استراتژیک در راستای توسعه پایدار منطقه ساحلی بندرعباس ارائه شد و همچنین پایداری و عدم پایداری محیط در عوامل و مولفه های مختلف اکولوژیک و کالبدی از قبیل ورود فاضلاب به سواحل و مرگ و میر ماهیان، وجود پارک های ساحلی مشخص گردید.

کمائی زاده و رضائی (۱۳۹۴)، به تعیین استراتژی برای توسعه گردشگری دریایی جزیره کیش با استفاده از رهیافت تلفیقی SWOT-ANP پرداختند. بر اساس نتایج تحقیق، مناسب ترین استراتژی برای توسعه گردشگری دریایی جزیره کیش، استراتژی دیبلو او یعنی بهره مندی از توان سیاسی و مدیریتی جهت هماهنگی سازمان های مرتبط با گردشگری دریایی، توسعه حمل و نقل دریای جهت کسب درآمد ارزی و استفاده از توان سرمایه گذاری جهت تامین امکانات رفاهی مناسب برای گردشگران می باشد.

¹ . Kelly at all

مفاهیم، دیدگاه ها و مبانی نظری

تکنیک SWOT

تکنیک یا ماتریس SWOT، ابزاری برای شناخت تهدیدها^۱ و فرصت های^۲ موجود در محیط خارجی یک سیستم و بازشناسی ضعف ها^۳ و قوت های^۴ داخلی آن به منظور سنجش وضعیت و تدوین راهبرد برای هدایت و کنترل آن سیستم است. در واقع، این روش بهترین استراتژی برای سازمان هاست (مرادی مسیحی، ۱۳۸۱)

در پژوهش حاضر، به منظور تدوین راهبردهای مطلوب برای توسعه صنعت گردشگری در جزیره هرمز، از چهارچوب جامع تدوین راهبرد (مدل سوات) استفاده شده است. در این مدل، ابزارها و روش هایی ارائه شده است که برای انواع سازمان ها در اندازه های گوناگون مناسب است و به طراحان راهبردی در شناسایی، ارزیابی و گزینش راهبردهای مناسب یاری می رساند. چهارچوب مذکور، چهار مرحله اصلی دارند که عبارتند از: (اعرابی، ۱۳۸۵).

ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی (QSPM)

یکی از تکنیکها و ابزارهای بسیار شایع در ارزیابی گزینه های استراتژیک و مشخص نمودن جذابیت بین استراتژی هایی که در مرحله تصمیم گیری مورد استفاده قرار می گیرد، ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی است. این تکنیک مشخص می نماید که کدام یک از گزینه های استراتژیک انتخاب شده، امکان پذیر است و در واقع این استراتژی ها را اولویت بندی می نماید (اعرابی، ۱۳۸۹).

گردشگر:

سازمان جهانی جهانگردی گردشگر را اینگونه تعریف نموده است :

گردشگر کسی که حداقل یک شب در یک اقامتگاه عمومی یا خصوصی در محل مورد بازدید، به سر برد. توریسم واژه ای است متشکل از دو بخش تور (Tour) یعنی سفر، سیاحت، مسافرت یا گردش کردن و ایسم (ISM) که پسوندی است مصطلح به معنای مکتب با طرز تفکری خاص. در واقع توریسم یعنی مکتبی که پایه ی فکری آن سیاحت و جهانگردی است و توریست کسی است که به مسافرت و جهانگردی می پردازد.

گردشگری دریایی:

منظور از گردشگری دریایی، «کلیه فعالیت هایی که توسط گردشگر با اهداف تفریحی، گردشگری، مسافری در محیط های مرتبط با آب شامل: رودخانه ها، دریاچه ها، سدها، تالاب ها، دریاها، سواحل مربوطه^۵ و فراساحلی^۶، صورت می پذیرد، گردشگری دریایی نامیده می شود.»

گردشگری دریایی شامل مجموعه ای از خدمات از قبیل خدمات مدیریتی، آموزشی، بازاریابی، گردشگری، حمل و نقل، امور گمرکی، بیمه، تبلیغات و تسهیل در امر ورود و خروج گردشگران می باشد و

1. Threats
2. Opportunities
3. Weaknesses
4. Strengths
5. Onshore
6. Offshore

با هدف توسعه مبادلات بازرگانی خدمات در حوزه دریا در سطوح ملی، منطقه ای و بین المللی، توسعه صادرات خدمات، کسب درآمدهای ارزی، تبادل و انتقال دانش فنی و فناوری های پیشرفته، بسط مناسبات اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی و توسعه اشتغال صورت می پذیرد.

محدوده و قلمرو پژوهش

جزیره هرمز در دهانه تنگه هرمز در مدخل ورودی خلیج فارس از دریای عمان بین مختصات جغرافیایی ۵۶ درجه ۲۵ دقیقه تا ۵۶ درجه و ۳۰ دقیقه طول شرقی و ۲۷ درجه و ۲ دقیقه تا ۲۷ درجه و ۶ دقیقه عرض شمالی واقع شده است. جزیره هرمز اصولاً یک گنبد نمکی است که در آن سازندهای آذرین و غالباً آتشفشانی تیپ غالب سنگ شناسی را تشکیل می دهد و مکان مشخص سازند معینی به نام سری هرمز است. هرمز به مساحت ۴۲ کیلومتر و در ۸ کیلومتری بندرعباس قرار دارد. وجود کانی ها و سنگهای زیبا، لقب موزه زمین شناسی و بهشت زمین شناسان را برای این جزیره به ارمغان آورده است. وجود آبسنگ های مرجانی، سواحل صخره ای، غارهای دریایی در کنار پوشش گیاهی بومی و حیاط وحش ساکن در این جزیره و برخی یادمانهای تاریخی و فرهنگی پیوند خورده با زندگی بومی از ویژگیهای این جزیره است. املاهی صحیح آن هرموز یا هرمزد برگرفته از کلمات خورموز یا خورموغ به معنی لنگرگاه و بندر ایالت موغستان (میناب) بوده است که به واسطه کثرت استفاده از غلط مشهور امروزه هرمز خوانده می شود (شکل ۱) (ویکی پدیا).

شکل (۵): موقعیت جزیره هرمز در کشور

جاذبه های اکوتوریستی

آبسنگ های مرجانی

آبسنگهای مرجانی از زیر سیستم های دریایی هستند که در آبهای کم عمق گرمسیری و نیمه گرمسیری یافت می شوند این اکوسیستم ها به طور عمده شامل بستر سخت و مشخصاً با صخره های آهکی می باشند که در آنها مرجانها به همراه خرده سنگها و ماسه های پراکنده غالب هستند. آبسنگهای مرجانی پس از جنگلهای گرمسیری دومین بیوم غنی دنیا را تشکیل می دهند. آبسنگ های مرجانی هرمز با ۱۲۵ هکتار در جنوب شرقی جزیره در موقعیت جغرافیایی ۱۷ ۰۳ ۲۷ عرض شمالی و ۳ ۰۳ ۵۶ طول شرقی قرار دارند این زیستگاه، مکان مناسبی برای تغذیه و فعالیت لاک پشتان دریایی است و تنوع آبزیان

در آن بالاست. این مرجانها در زمان جزر از آب خارج می شوند و یکی از جاذبه های جزیره هرمز برای طبیعت گردان محسوب می شوند.

لاک پستان دریایی

لاک پستان دریایی را میتوان از مظلوم ترین آبزیان دریایی قلمداد نمود که به سبب بی مهری انسان تنوع و جمعیت گونه و زیستگاه های بسیار محدودی یافته اند. از میان ۵ گونه لاک پشت دریایی شناسایی شده در آبهای خلیج فارس، دو گونه شامل لاک پشت دریایی سبز (*mydas chlonia*) و لاک پشت منقار عقابی (*Eretmochelys imdricata*) بر روی سواحل شنی و ماسه های نرم با شیب ملایم در جزیره هرمز تخم گذاری نموده و در مناطق مرجانی و مناطق واجد علفهای دریایی و جنگلهای مانگرو به تغذیه می پردازند (دانه کار، ۱۳۷۷). زیستگاه های شنی مکان مناسبی برای تخم گذاری لاک پستان دریایی محسوب می شوند که در کرانه ساحلی شرق هرمز با طول ۲۵۰۰ متر قرار دارد و بررسی های اخیر تراکم آنها را در این محدوده ۶۰ قطعه لاک پشت (لقمانی، ۱۳۸۵) نشان داده است. این لاک پستان از اواخر زمستان تا اوایل بهار هر سال به این سواحل برای تخمگذاری می آیند و حدود ۵۰ روز بعد بیرون آمدن بچه لاک پشت ها از تخم و حرکت آنها به سمت دریا از جمله جاذبه های است که بسیار از گردشگران علاقه مند به مشاهده آن هستند.

جوامع جلبکی

زیستگاه اصلی جلبکهای دریایی نواحی صخره ای و سنگی است که دلیل آن لزوم وجود تکیه گاه ثابت برای رشد است. عمده ترین زیستگاه های جلبکها در محدوده بین جزر و مدی قرار دارد. بسیاری از موجودات دریایی و آبزیان نظیر نرمتنان، سخت پوستان، ماهیها، لاک پشت های دریایی و پستانداران دریایی از جلبکها به طور مستقیم تغذیه می کنند. فرش های جلبکی در کرانه های سنگی بویژه در هنگام جزر یکی از چشم اندازهای طبیعی و جاذب در جزیره هرمز محسوب می شوند که می توان این جلوه های طبیعی را در جنوب جزیره مشاهده نمود.

سواحل شنی و ماسه ای

این دسته از سواحل اغلب به صورت باریکه هایی با عرض حدود ۲۰ تا ۳۰ متر در سمت شرق جزیره تا جنوب دیده می شوند. که مورد توجه لاک پشتهای دریایی برای تخمگذاری می باشد لذا در ردیف مناطق حساس ساحلی جزیره قرار دارد. در سواحل شنی و ماسه ای معمولا در تمام فصول سال می توان حضور انواع پرندگان دریایی را مشاهده نمود. چنین سواحل از قابلیت تفریحی بالا برخوردارند. مناسب ترین دریا کنار برای شنا و تفریحات آبی محسوب شده و از این نظر قابل برنامه ریزی هستند.

زیستگاه های خشکی

زیستگاه های حساس شامل شمال شرقی، جنوب و جنوب غربی جزیره به دلیل حضور پرندگان به خصوص در مناطق صخره ای به دلیل ارزش زیستگاه عقاب ماهیگیر می باشد. زیستگاه جبیر، خرگوش و جیرفتی بیشتر بخش مرکز جزیره به سمت جنوب را شامل می شود که گاه تا نزدیک منطقه شهری نیز دیده می شوند. زیستگاه لاک پشتان دریایی و محل تخم گذاری آنها در جنوب و جنوب شرقی جزیره به دلیل قرار گرفتن آنها در لیست گونه های در معرض خطر انقراض و فهرست سرخ IUCN می باشد. یکی دیگر از زیستگاه های حساس جزیره گستره آبنگ های مرجانی در محدوده جنوب شرقی جزیره می باشد که در محدوده جزر و مدی دیده می شوند. زیستگاه کفزیان منطقه به دلیل اهمیت آنها در زنجیره غذایی نیز از زیستگاه های حساس منطقه می باشد. همچنین رویشگاه کهور ایرانی در جنوب و جنوب شرق از نواحی حساس پیکره خشکی جزیره می باشد.

روش تحقیق

پژوهشی حاضر، از لحاظ هدف به روش کاربردی و از حیث شیوه مطالعه به روش توصیفی از نوع پیمایشی شکل گرفته است. به منظور گردآوری اطلاعات این پژوهشی از روش اسنادی مبتنی بر مطالعات کتابخانه ای و رویکرد پیمایشی با استفاده از ابزار مصاحبه و پرسشنامه استفاده شده است. در این پژوهشی، برای تجزیه و تحلیل یافته ها و تعیین استراتژی مناسب از مدل تحلیلی (SWOT)، و تکنیک (QSPM) استفاده شده است. به این منظور جهت تعیین استراتژی بهینه با بررسی های انجام شده بر روی محیط داخلی و خارجی موثر بر گردشگری دریایی در جزیره هرمز، فهرستی از نقاط قوت و ضعف، فرصتها و تهدیدها (با استفاده از فرآیند مصاحبه و توزیع پرسشنامه بین مسئولین، کارشناسان و صاحب نظران و همچنین گردشگران مستقر در جزیره هرمز) تهیه شده است؛ سپس به منظور تعیین اهمیت نسبی (وزن نسبی) متغیرها، از طیف پنج گزینه ای لیکرت (۱ - خیلی کم ۲ - کم ۳ - تا حدودی ۴ - زیاد ۵ - خیلی زیاد) استفاده شده است. روایی پرسشنامه با استفاده از نظر استاتید محترم تایید و اصلاح گردید. در بررسی پایائی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. مقدار آلفای به دست آمده ۰/۸۹ میباشد که نشان دهنده قابلیت اعتماد بسیار مناسب ابزار تحقیق میباشد. جامعه آماری ۱۸۰ نفر از مدیران ارشد اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان هرمزگان، کارشناسان و متخصصان در صنعت گردشگری و ساکنین و گردشگران حاضر در جزیره هرمز را تشکیل داده اند. لذا با استفاده از فرمول تعیین نمونه کوکران، حجم نمونه به دست آمده ۱۲۳ نفر برآورد شده است. مدل کاربردی تحقیق، مدل ترکیبی تحلیل استراتژیک (SWOT) و مدل برنامه ریزی استراتژیک کمی (QSPM) است. ابتدا وضع موجود صنعت گردشگری منطقه بررسی شده، سپس براساس مدل ها و الگوهای مدیریت و برنامه ریزی استراتژیک، به بررسی عوامل محیطی و داخلی، اقدام و با تعیین نقاط قوت و ضعف و تهدیدها و فرصت ها، به تجزیه و تحلیل یافته های تحلیل با استفاده از مدل (SWOT) و ماتریس های مربوط به آن شامل: ماتریس ارزیابی عوامل خارجی، ماتریسی ارزیابی عوامل داخلی و ماتریس تلفیق عوامل داخلی و خارجی (جدول ۱).

جدول (۱): ماتریس SWOT و نحوه تعیین استراتژی ها

ماتریس SWOT	نقاط قوت S	نقاط ضعف W
فرصتها O	استراتژی های SO	استراتژی های WO
تهدید T	استراتژی های ST	استراتژی های WT

ماخذ: مقاله افتخاری و مهدوی (۱۳۹۲)

یافته های پژوهش

الف) ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE)

هدف از انجام این مرحله، کندو کاو در محیط خارجی ناحیه مورد بررسی، به منظور شناسایی فرصت ها و تهدیدهایی است که با گسترش گردشگری در منطقه مرتبط است. در ماتریس زیر در جدول شماره (۱)، ابتدا عوامل محیطی موثر بر توسعه گردشگری جزیره هرمز شناسایی شده است و سپس فرصت ها و تهدیدها در بخش های مختلف به لحاظ اهمیت مورد ارزیابی و تحلیل قرار می گیرند.

جدول (۱): ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE) موثر بر توسعه گردشگری جزیره هرمز

ردیف	فرصت ها (O)	ضریب	رتبه	نمره
۱-	واقع شدن در دهانه خلیج فارس و فرصت های فراوان از لحاظ نظامی و سیاسی و اجتماعی و اقتصادی و زیست محیطی	۰/۲۴	۴	۰/۹۶
۲-	نزدیکی به بندرعباس و مرکز استان	۰/۲	۴	۰/۸
۳-	بهترین مکان تفریحی و معتدل در فصول سرد کشور	۰/۱۷	۴	۰/۶۸
۴-	مصوبه الحاقی جزیره هرمز به منطقه آزاد قشم و توسعه و رونق اقتصادی گردشگری	۰/۲۱	۴	۰/۸۴
۵-	نزدیکی به قشم مرکز شهرستان و بندرعباس مرکز استان	۰/۱۷	۴	۰/۶۸
جمع		۱		۳/۹۶
ریف	تهدیدها (T)	ضریب	رتبه	نمره
۱-	عدم وجود تجهیز برای پهلوگیری همزمان چند شناور	۰/۱۸	۱	۰/۱۸
۲-	عدم وجود تله کابین بین جزیره و بندرعباس با وجود فاصله کم	۰/۱۵	۱	۰/۱۵
۳-	عدم توجه نسبت به جزیره کیش و جزیره قشم	۰/۲۳	۲	۰/۴۶
۴-	کمبود اماکن اقامتی و پذیرایی	۰/۱۷	۲	۰/۳۴
۵-	عدم وجود خط ارتباطی مواصلاتی با مرکز شهرستان قشم و سردرگمی مسافران برای حمل و نقل	۰/۲۶	۲	۰/۵۲
جمع		۱		۱/۶۵

منبع: یافته های پژوهش

طبق جدول (۱)، واقع شدن در دهانه خلیج فارس و فرصت های فراوان از لحاظ نظامی و سیاسی و اجتماعی و اقتصادی و زیست محیطی، مصوبه الحاقی جزیره هرمز به منطقه آزاد قشم و توسعه و رونق اقتصادی گردشگری، نزدیکی به بندرعباس و مرکز استان، به ترتیب با امتیاز وزنی ۹۶٪، ۸۴٪ و ۸۰٪ مهمترین نقاط فرصت. همچنین، عدم وجود خط ارتباطی مواصلاتی با مرکز شهرستان قشم و سردرگمی مسافران برای حمل و نقل، عدم توجه نسبت به جزیره کیش و جزیره قشم، کمبود اماکن اقامتی و پذیرایی، به ترتیب با امتیاز وزنی ۵۲٪، ۴۶٪ و ۳۴٪ مهمترین نقاط تهدید توسعه گردشگری جزیره هرمز از دید کارشناسان محسوب می شوند.

ب) ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE)

طبق جدول شماره (۲)، هدف از انجام این مرحله، سنجش محیط داخلی ناحیه مورد بررسی، به منظور شناسایی قوت ها و ضعف هاست. به طوری که زمینه مساعد یا بازدارنده، در تحقیق اهداف برنامه ریزی شده و اجرای تکالیف آن شناسایی می شوند. ماتریس ارزیابی عوامل داخلی، برای جمع آوری اطلاعات درون سازمانی در فرایند برنامه ریزی کاربرد دارد (طیعی، ۱۳۸۴).

جدول (۲): ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE) موثر بر توسعه گردشگری جزیره هرمز

ردیف	نقاط قوت (S)	ضریب	رتبه	نمره
۱-	وجود معادن خاک سرخ (برای فرش خاکی)	۰/۰۹	۴	۰/۳۶
۲-	سواحل صخره ای	۰/۰۷	۴	۰/۲۸
۳-	پوشش گیاهی بومی و حیات وحش ساکن	۰/۰۷	۴	۰/۲۸
۴-	کوچکی جزیره و جذابیت	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
۵-	وجود جاده ساحلی و گشتن دور جزیره بدون ماشین و دوچرخه سواری در این مسیر	۰/۰۹	۴	۰/۳۶
۶-	دشت کوچک هرمز و وجود آهو	۰/۰۶	۳	۰/۱۸
۷-	پوشش مرجانی زیبای کف دریا	۰/۰۹	۴	۰/۳۶
۸-	جنگلهای مانگرو با پوشش حرا - زیست گاه ۲۰ گونه پرنده آبی	۰/۰۷	۳	۰/۲۱
۹-	وجود غارهای دریایی در جنوب و جنوب غرب جزیره	۰/۰۶	۳	۰/۱۸
۱۰	وجود کوههای زرد رنگ و سفید و قرمز در مسیر دریایی قشم به جزیره هرمز - وجود کوه قرمز به نام گلک با ارتفاع ۲۰۰ متر در جنوب جزیره	۰/۰۶	۴	۰/۲۴
۱۱-	وجود منابع تاریخی و فرهنگی؛ برج ناقوس، قلعه پرتغالی ها، قصر صورت، خانه زعفرانی، قصر بی بی گل	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
۱۲-	صنایع دستی و قالی بافی	۰/۰۷	۳	۰/۲۱
۱۳-	شنا و غواصی در آبهای سطحی در فصل پاییز	۰/۰۹	۴	۰/۳۲
	جمع	۱		۳/۶۲
ردیف	نقاط ضعف (W)	ضریب	رتبه	نمره
۱-	فاقد آب شیرین و تامین آب شیرین از بندرعباس	۰/۱۴	۲	۰/۲۸

۰/۲۴	۲	۰/۱۲	عدم وجود موزه جانوران دریایی، رستوران دریایی، پلاژ بانوان، ورزشها و بازیهای دریایی، آکواریوم دریایی	-۲
۰/۳۴	۲	۰/۱۷	عدم وجود زیرساختهای لازم برای رفاه گردشگران	-۳
۰/۲۸	۲	۰/۱۴	وجود فرهنگ بسته در جهت ورود گردشگران	-۴
۰/۱۳	۱	۰/۱۳	محرومیت مردم	-۵
۰/۳۴	۲	۰/۱۷	عدم وجود زیرساختها از جمله آب، اسکله حمل و نقل	-۶
۰/۱۱	۱	۰/۱۱	عدم وجود راهنمای گردشگران و سفرهای فقط یک روزه	-۷
۱/۷۲		۱		جمع

منبع: یافته های پژوهش

طبق جدول (۲)، وجود معادن خاک سرخ (برای فرش خاکی)، وجود جاده ساحلی و گشتن دور جزیره بدون ماشین و دوچرخه سواری در این مسیر پوشش مرجانی زیبای کف دریا، همگی با امتیاز وزنی ۳۶٪ مهمترین نقاط قوت. همچنین، عدم وجود زیرساختهای لازم برای رفاه گردشگران، عدم وجود زیرساختها از جمله آب، اسکله حمل و نقل، فاقد آب شیرین و تامین آب شیرین از بندرعباس، به ترتیب با امتیاز و زنی ۳۴٪، ۳۴٪ و ۲۸٪ از مهمترین نقاط ضعف توسعه گردشگری جزیره هرمز از دید کارشناسان محسوب می شوند.

مرحله تطبیق و مقایسه:

الف) ماتریس سوات (SWOT)

با توجه به موارد ذکر شده و آرای مسئولین و گردشگران در جزیره هرمز برای هر یک از نواحی چهارگانه ماتریس سوات، راهبردهای متناسبی طبق جدول زیر تحلیل و برنامه ریزی کردیم (جدول ۳).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۳ - تحلیل (SWOT)

نقاط ضعف WEAKNESS:	نقاط قوت STRENGTH	عوامل درونی
<p>نقاط ضعف WEAKNESS:</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. فاقد آب شیرین و تامین آب شیرین از بندرعباس ۲. عدم وجود موزه جانوران دریایی، رستوران دریایی، پلاژ بانوان، ورزشها و بازیهای دریایی، آکواریوم دریایی ۳. عدم وجود زیرساختهای لازم برای رفاه گردشگران ۴. وجود فرهنگ بسته در جهت ورود گردشگران ۵. محرومیت مردم ۶. عدم وجود زیرساختها از جمله آب، اسکله حمل و نقل ۷. عدم وجود راهنمای گردشگران و سفرهای فقط یک روزه 	<p>نقاط قوت STRENGTH</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. وجود معادن خاک سرخ (برای فرش خاکی) ۲. سواحل صخره ای ۳. پوشش گیاهی بومی و حیات وحش ساکن ۴. کوچکی جزیره و جذابیت ۵. وجود جاده ساحلی و گشتن دور جزیره بدون ماشین و دوچرخه سواری در این مسیر ۶. دشت کوچک هرمز و وجود آهو ۷. پوشش مرجانی زیبای کف دریا ۸. جنگلهای مانگرو با پوشش حرا - زیست گاه ۲۰ گونه پرنده آبی ۹. وجود غارهای دریایی در جنوب و جنوب غرب جزیره ۱۰. وجود کوههای زرد رنگ و سفید و قرمز در مسیر دریایی قشم به جزیره هرمز - وجود کوه قرمز به نام گلک با ارتفاع ۲۰۰ متر در جنوب جزیره ۱۱. شنا و غواصی در آبهای سطحی در فصل پاییز ۱۲. وجود منابع تاریخی و فرهنگی؛ برج ناقوس، قلعه پرتغالی ها، قصر صورت، خانه زعفرانی، قصر بی بی گل ۱۳. صنایع دستی و قالی بافی 	<p>عوامل بیرونی</p> <p>فرصت</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. واقع شدن در دهانه خلیج فارس و فرصت های فراوان از لحاظ نظامی و سیاسی و اجتماعی و اقتصادی و زیست محیطی ۲. نزدیکی به بندرعباس و مرکز استان ۳. بهترین مکان تفریحی و معتدل در فصول سرد کشور ۴. مصوبه الحاقی جزیره هرمز
<p>WO : استراتژی رقابتی</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. توجه بیشتر به نیازهای اولیه جزیره مانند تامین آب شرب و اسکله ۲. تلاش برای از بین بردن دید منفی ساکنان جزیره و متقاعد ساختن آنان در پذیرش گردشگران جهت رونق جزیره ۳. ایجاد و گسترش اماکن تفریحی و پلاژها و آکواریوم و بازیهای دریایی ۴. معرفی و شناساندن پتانسیل های خدادادی جزیره به گردشگران با توجه به پیش گرفتن کشورهای عربی منطقه در 	<p>SO : استراتژی تهاجمی</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. استفاده بهینه از چشم اندازهای طبیعی و زیست محیطی منحصر بفرد، جهت ورود گردشگران داخلی و خارجی ۲. ایجاد جذابیت جزیره در کشور با برگزاری جشن ها و فستیوالهای فرهنگی، مسابقات بین المللی ۳. پیگیری بیشتر دولت در الحاق جزیره هرمز به منطقه آزاد قشم ۴. توسعه خدمات، امکانات زیرساختی و تفریحی و تله کابین با توجه به فاصله 	<p>OPPORTUNITY:</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. واقع شدن در دهانه خلیج فارس و فرصت های فراوان از لحاظ نظامی و سیاسی و اجتماعی و اقتصادی و زیست محیطی ۲. نزدیکی به بندرعباس و مرکز استان ۳. بهترین مکان تفریحی و معتدل در فصول سرد کشور ۴. مصوبه الحاقی جزیره هرمز

ساخت جزایر مصنوعی و رونق جهانی آنان	نزدیک جزیره هرمز به مرکز استان و همچنین نزدیکی به شهرستان قشم	به منطقه آزاد قشم ۵. نزدیکی به قشم مرکز شهرستان و بندرعباس
<p>WT : استراتژی تدافعی</p> <p>۱. برگزاری جلسات منظم و مداوم با مردم و ساکنین جزیره</p> <p>۲. برنامه ریزی دقیق جهت شناسایی پتانسیل های مختلف گردشگری جزیره با تبلیغات مناسب</p> <p>۳. استفاده از سرمایه گذاری بخش خصوصی در جهت احداث اماکن رفاهی و تفریحی و حذف بروکراسی های زاید و زمان بر دولتی</p>	<p>ST : استراتژی واکنشی</p> <p>۱. تمرکز برنامه های گردشگری استان هرمزگان بر گردشگری دریایی در جزایر بکر و زیبای استان من جمله جزیره هرمز</p> <p>۲. بهبود و افزایش توان سیستم حمل و نقل دریایی جهت افزایش بازدید کنندگان از پدیده های طبیعی جزیره و آثار تاریخی و صنایع دستی</p>	<p>تهدید THREAT :</p> <p>۱. عدم وجود خط ارتباطی موصلاتی با مرکز شهرستان قشم (عدم وجود اتوبوس های دریایی)</p> <p>۲. کمبود اماکن اقامتی و پذیرایی</p> <p>۳. عدم توجه نسبت به جزیره کیش و جزیره قشم</p> <p>۴. عدم وجود تله کابین بین جزیره و بندرعباس با وجود فاصله کم</p> <p>۵. عدم وجود تجهیز برای پهلو گیری چند شناور</p>

منبع: یافته های پژوهش

ب) ماتریس داخلی و خارجی (IE)

طبق نمودار (۱)، با توجه به چهار دسته راهبرد در ماتریس سوات و نیز ناحیه قرار دادن شرکت در ماتریس داخلی و خارجی، آن دسته از راهبردهایی را به منظور ارزیابی و انتخاب در ماتریس برنامه ریزی راهبردی کمی انتخاب می کنیم که به ناحیه تعیین شده در ماتریس چهار خانه ای داخلی و خارجی مربوط است (طیعی، ۱۳۸۴).

نمودار (۱): نتیجه ماتریس عوامل داخلی و خارجی جزیره هرمز

"راهبردهای محافظه کارانه"	"راهبردهای تهاجمی" IFE=5/34 EFE=5/61
"راهبردهای تدافعی"	"راهبردهای رقابتی"

منبع: یافته های پژوهش

مرحله تصمیم گیری

اولویت بندی راهبردهای قابل قبول (جدول QSPM)

اکنون برای اولویت بندی استراتژی های انتخاب شده در مرحله قبلی، از ماتریس برنامه ریزی کمی QSPM استفاده می شود. تصمیم گیری درباره استراتژی های قابل قبول در برنامه ریزی ها با استفاده از تجزیه و تحلیل علمی و قضاوت شهودی صورت می گیرد. در این مرحله در ارتباط با استراتژی های قابل قبول، تصمیم گیری می شود. جذابیت هر استراتژی با استفاده از ماتریس برنامه ریزی کمی مشخص شده و استراتژی های دارای جذابیت بالا به عنوان استراتژی های مورد تأکید و اولویت دار در برنامه ریزی ها تعیین می گردد.

برای تهیه جدول برنامه ریزی کمی استراتژیک در برنامه ریزی ها، مراحل زیر طی می شود:

۱- ابتدا عوامل داخلی و خارجی و امتیاز وزنی هر یک از آنها به جدول برنامه ریزی استراتژیک منتقل شده، سپس کلیه استراتژی های قابل قبول پیشنهاد شده، در ردیف بالای ماتریس برنامه ریزی استراتژیک فهرست می شوند. ۲- برای تعیین جذابیت هر استراتژی در یک مجموعه از استراتژیها، بنا به اهمیت آن در تدوین هر استراتژی، امتیازی از ۱ تا ۴ داده می شود. ۳- برای به دست آوردن جمع امتیاز جذابیت، وزن های مرحله اول را در امتیاز جذابیت مرحله دوم ضرب می کنیم؛ به این ترتیب، مجموع امتیاز جذابیت هر یک از عوامل هر استراتژی به دست می آید. جمع امتیازهای جذابیت نشان دهنده جذابیت هر یک از عوامل در یک مجموعه از استراتژی ها است. ۴- از جمع امتیازهای جذابیت هر ستون جدول برنامه ریزی کمی استراتژیک، امتیاز جذابیت نهایی هر یک از استراتژیها به دست می آید که بیانگر استراتژی هایی است که از جذابیت بیشتری برخوردار هستند. امتیاز جذابیت بیشتر، نشان دهنده مطلوبیت استراتژی نسبت به سایر استراتژی ها است؛ در نتیجه بهترین استراتژی ها را اولویت بندی می کند (جدول شماره ۴) (حکمت نیا و میرنجف موسوی، ۱۳۹۰).

جدول (۴): ماتریس برنامه ریزی کمی (QSPM)

راهبرد اول : استفاده بهینه از چشم اندازهای طبیعی و زیست محیطی منحصر بفره، جهت ورود گردشگران داخلی و خارجی		راهبرد دوم : ایجاد جذابیت جزیره در کشور با برگزاری جشن ها و فستیوالهای فرهنگی		راهبرد سوم : پیگیری بیشتر دولت در الحاق جزیره هرمز به منطقه آزاد قشم		راهبرد چهارم : توسعه خدمات ، امکانات زیرساختی و تفریحی و تله کابین با توجه به فاصله نزدیک جزیره به مرکز استان		ماتریس برنامه ریزی راهبردی کمی (QSPM)		
رتبه	نمره	رتبه	نمره	رتبه	نمره	رتبه	نمره	ضریب	قوت ها	ردیف
4	0.36	4	0.36	3	0.27	4	0.36	0.09	S1	1
4	0.28	4	0.28	3	0.21	4	0.28	0.07	S2	2
4	0.28	3	0.21	3	0.21	4	0.28	0.07	S3	3
4	0.32	4	0.32	4	0.32	4	0.32	0.08	S4	4
4	0.36	3	0.27	4	0.36	4	0.36	0.09	S5	5
4	0.24	3	0.18	4	0.24	4	0.24	0.06	S6	6
3	0.27	3	0.27	3	0.27	3	0.27	0.09	S7	7

0.21	3	0.21	3	0.21	3	0.28	4	0.07	S8	8
0.18	3	0.18	3	0.24	4	0.24	4	0.06	S9	9
0.18	3	0.18	3	0.18	3	0.18	3	0.06	S10	10
0.24	3	0.24	3	0.24	3	0.32	4	0.08	S11	11
0.21	3	0.21	3	0.28	4	0.21	3	0.07	S12	12
0.36	4	0.36	4	0.36	4	0.36	4	0.09	S13	13
3.26		3.2		3.55		3.7			مجموع قوت ها	
نمره	رتبه	نمره	رتبه	نمره	رتبه	نمره	رتبه	ضریب	ضعف ها	ردیف
0.28	2	0.28	2	0.14	1	0.14	1	0.14	W1	1
0.24	2	0.24	2	0.12	1	0.24	2	0.12	W2	2
0.34	2	0.34	2	0.17	1	0.17	1	0.17	W3	3
0.14	1	0.14	1	0.14	1	0.28	2	0.14	W4	4
0.13	1	0.26	2	0.13	1	0.13	1	0.13	W5	5
0.34	2	0.34	2	0.34	2	0.17	1	0.17	W6	6
0.22	2	0.11	1	0.22	2	0.22	2	0.11	W7	7
1.69		1.71		1.26		1.35			مجموع ضعف ها	
نمره	رتبه	نمره	رتبه	نمره	رتبه	نمره	رتبه	ضریب	فرصت ها	ردیف
0.96	4	0.96	4	0.96	4	0.96	4	0.24	O1	1
0.8	4	0.8	4	0.8	4	0.6	3	0.2	O2	2
0.51	3	0.51	3	0.68	4	0.68	4	0.17	O3	3
0.84	4	0.84	4	0.63	3	0.63	3	0.21	O4	4
0.51	3	0.68	4	0.68	4	0.51	3	0.17	O5	5
3.62		3.79		3.75		3.38			مجموع فرصت ها	
نمره	رتبه	نمره	رتبه	نمره	رتبه	نمره	رتبه	ضریب	تهدید ها	ردیف
0.36	2	0.36	2	0.18	1	0.18	1	0.18	T1	1
0.3	2	0.15	1	0.15	1	0.15	1	0.15	T2	2
0.46	2	0.46	2	0.46	2	0.46	2	0.23	T3	3
0.34	2	0.34	2	0.17	1	0.34	2	0.17	T4	4
0.52	2	0.52	2	0.52	2	0.52	2	0.26	T5	5
1.98		1.83		1.48		1.65			مجموع تهدیدها	

منبع: یافته های پژوهش

حال در جدول شماره ۵، استراتژی های انتخاب شده بر اساس ماتریس SWOT و نتایج جدول QSPM، با توجه به جمع نمره جذابیت و اولویت هر کدام از آنها طبقه بندی می شود.

جدول ۵- اولویت بندی استراتژی های انتخاب شده

اولویت	نمره جذابیت	نمره جذابیت عوامل خارجی	نمره جذابیت عوامل داخلی	راهبردهای انتخاب شده
۱	۱۰/۵۵	۵/۶	۴/۹۵	راهبرد چهارم: توسعه خدمات، امکانات زیرساختی و تفریحی و تله کابین با توجه به فاصله نزدیک جزیره به مرکز استان و همچنین نزدیکی به شهرستان قشم
۲	۱۰/۵۳	۵/۶۲	۴/۹۱	راهبرد سوم: پیگیری بیشتر دولت در الحاق جزیره هرمز به منطقه آزاد قشم
۳	۱۰/۰۸	۵/۰۳	۵/۰۵	راهبرد اول: استفاده بهینه از چشم انداز های طبیعی منحصر به فرد، جهت ورود گردشگران داخلی و خارجی
۴	۱۰/۰۴	۵/۲۳	۴/۸۱	راهبرد دوم: ایجاد جذابیت جزیره در کشور با برگزاری جشن ها و فستیوال های فرهنگی، مسابقات بین المللی

منبع: یافته های پژوهش

جدول شماره ۵ نشان میدهد که از بین چهار استراتژی مهم توسعه گردشگری منطقه مورد مطالعه، استراتژی توسعه خدمات، امکانات تفریحی و تله کابین با توجه به فاصله نزدیک جزیره به مرکز استان و همچنین نزدیکی به شهرستان قشم، پیگیری بیشتر دولت در الحاق جزیره هرمز به منطقه آزاد قشم، استفاده بهینه از چشم انداز های طبیعی منحصر به فرد در جهت ورود گردشگران داخلی و خارجی، ایجاد جذابیت جزیره در کشور با برگزاری جشن ها و فستیوال های فرهنگی، مسابقات بین المللی به ترتیب از اولویت بالایی برخوردار هستند.

نتیجه گیری

در این تحقیقی که در راستای تحلیل وضعیت گردشگری در جزیره هرمز انجام گرفته است با توجه به ضرایب مختلف تخصیص یافته به عوامل مختلف (داخلی و خارجی)، هریک از متغیرهای تأثیرگذار در قالب ماتریس های استاندارد شده سه - گانه (ماتریس عوامل داخلی، ماتریس عوامل خارجی و ماتریسی ترکیبی) مورد سنجش و ارزیابی قرار گرفتند. نتایج به دست آمده از ماتریس عوامل خارجی نشان داد مجموع امتیاز موزون عوامل خارجی ۵/۶۱ می باشد که بیانگر وضعیت مطلوب در محیط خارجی است. مجموع امتیاز وزن دار عوامل داخلی ۵/۳۴ بوده که نشانگر قرار گرفتن در وضعیت متوسط است. تحلیل

همزمان ماتریسی های عوامل داخلی و خارجی (ترکیبی)، وضعیت کلی جزیره هرمز را در حالت تهاجمی (نمودار شماره ۱) نشان داد که لزوم استفاده مؤثر از چنین وضعیتی، اتخاذ راهبردهای رشد و توسعه در رابطه با توسعه صنعت گردشگری در این جزیره می باشد. بر اساس نتایج حاصله از مدل SWOT و اندازه گیری ابعاد چهارگانه مدل به وسیله ماتریس های اندازه گیری عوامل (داخلی، خارجی و ترکیبی) ۴ راهبرد برتر شناسایی و معرفی گردید. همچنین یافته های به دست آمده از ماتریس برنامه ریزی راهبردی کمی (QSPM) نشان می دهد از بین راهبردهای تدوین شده، راهبرد توسعه خدمات، امکانات زیرساختی و تفریحی و تله کابین با توجه به فاصله نزدیک جزیره به مرکز استان و همچنین نزدیکی به جزیره قشم، پیگیری بیشتر دولت در الحاق جزیره هرمز به منطقه آزاد قشم و استفاده بهینه از چشم انداز های طبیعی منحصر به فرد، جهت ورود گردشگران داخلی و خارجی با داشتن بالاترین نمره (به ترتیب ۱۰/۵۵، ۱۰/۵۳ و ۱۰/۰۸) دارای بیشترین جذابیت و راهبرد ایجاد جذابیت جزیره در کشور با برگزاری جشن ها و فستیوال های فرهنگی، مسابقات بین المللی با نمره با ۱۰/۰۴ دارای کمترین جذابیت می باشد.

بحث و بررسی

طبق پژوهش کلی و همکاران (۲۰۱۱)، یک مطالعه موردی از مشارکت های دریایی بر پایه طبیعت بوده مورد مطالعه قرار داده بودند که چارچوب جدیدی برای ارزیابی مشارکت براساس حکایات و شاخص ها پیشنهاد می کند و کارآیی این روش را با استفاده از سه مطالعه موردی از مشارکت متمرکز بر توریسم دریایی بر پایه طبیعت نشان می دهد که در پژوهش حاضر نیز به عنوان سومین استراتژی پر اولویت از میان تمام استراتژی ها نتیجه گرفته شد و همچنین در میان تحقیقات داخلی که مافی و جوانبخت قهفرخی (۱۳۹۰)، راهبردهای توسعه گردشگری را با استفاده از مدل SWOT در جزیره قشم مورد تحلیل قرار داده اند دریافتند که جزیره قشم از قوتها و فرصتها از جمله موقعیت جغرافیایی، وسعت، تنوع منابع و جاذبه های طبیعی و تاریخی، فرهنگی، چشم اندازهای زیبا، برخورداری از اکوسیستم خاص و ... برخوردار است، این یافته ها نیز با قوت ها و فرصت ها در جزیره هرمز اشتراک و همپوشانی فراوان داشتند، در تحقیق دیگر امینی و همکاران (۱۳۹۰)، بهترین راهبرد برای توسعه صنعت گردشگری منطقه آزاد قشم راهبرد گسترش طبیعت گردی و گردشگری درمانی در جزیره قشم را نتیجه گرفتند که در پژوهش حاضر به عنوان سومین استراتژی پر اولویت از میان تمام استراتژی های تحقیق نتیجه گرفته شد. نتایج تحقیقات ابراهیم زاده و آقاسی زاده (۱۳۸۸)، استفاده از مدل راهبردی اشتغالزایی، درآمد ارزی و سرمایه گذاری زیربنایی ... را بعنوان مهمترین رهیافت ها به منظور توسعه گردشگری ناحیه ساحلی چابهار در نظر گرفته بودند و در تحقیقی دیگر سرائی و کمائی زاده (۱۳۹۱)، دریافتند که توریسم دریایی در مقایسه با انواع دیگر گردشگری در کشور ما و همچنین در سواحل خلیج فارس رشد چندانی نداشته و به دلیل نیاز به ایجاد زیرساخت ها و امکانات بیشتر و همچنین ناشناخته بودن آن برای مردم و مسئولین نادیده گرفته شده است در حالی که برخی کشورهای حاشیه خلیج فارسی در این زمینه از ایران سبقت گرفته اند که در تحقیق حاضر توسعه خدمات، امکانات زیر ساختی و تفریحی، اولین و مهمترین استراتژی از همپوشانی برخوردار است.

پیشنهادها

- در این مرحله، با توجه به یافته های پژوهش و به منظور تحقق راهبردهای حاصل از تحلیل ماتریس SWOT، پیشنهاد های زیر بیان می شود:
- ۱- انجام تبلیغات گسترده داخلی و خارجی به منظور افزایش آگاهی گردشگران از ظرفیت ها و جاذبه های گردشگری جزیره.
 - ۲- بهره گیری از سرمایه گذاری بخش خصوصی در اجرای زیر ساختهای رفاهی و تفریحی گردشگران (هتل، رستوران، سینما و غیره)
 - ۳- استفاده از مدیران تحصیل کرده و آگاه به مسائل گردشگری در راس امور و تصمیم گیری و اجرایی.
 - ۴- برنامه ریزی مناسب برای کاهش هزینه های تمام شده برای گردشگران از طریق؛ ایجاد تورهای گردشگری گروهی و ارائه تخفیفات استثنایی به گردشگران خارجی برای جذب بیشتر آنها به این منطقه.

منابع و مأخذ:

۱. افتخاری، ع. مهدوی، د. اکبری سامانی، ن. (۱۳۹۲). ارائه الگوی برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری پایدار روستایی (مطالعه موردی: دهستان لواسانات کوچک). نشریه پژوهش های جغرافیایی انسانی. ۱ (۴۵).
۲. اعرابی، سید محمد (۱۳۸۵). درسنامه برنامه ریزی استراتژیک. تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی.
۳. اسد نیا، میترا (۱۳۸۹)، سهم ما از توریسم دریایی؛ نشریه به هنگام، شماره ۶، صص ۵۳-۵۰.
۴. باقی پور، محمدرضا (۱۳۹۲)، امکان سنجی گردشگری دریایی در سواحل خلیج فارسی (مطالعه موردی از کیش تا بندرعباس)، دانشگاه آزاد نجف آباد.
۵. پاپلی، یزدی و سقایی، مهدی (۱۳۸۹). گردشگری (مفاهیم و ماهیت). تهران: انتشارات سمت.
۶. حیدرزاده، کی؛ جمینی، ف؛ فرمیپنی فراهانی، الف؛ حیدری، س (۱۳۸۵)، «گزارش بررسی گردشگری دریایی دکتر ایران»، تهران، سازمان توسعه تجارت ایران.
۷. حیدری، ر (۱۳۸۹)، «مبانی برنامه ریزی صنعت گردشگری»، تهران، انتشارات سمت.
۸. داس ویل، راجر (۱۳۸۶). مدیریت جهانگردی: مبانی؛ راهبردها و آثار، ترجمه سید محمد اعرابی؛ داوود، ایزدی، چاپ سوم، تهران، دفتر پژوهشهای فرهنگی.
۹. زاهدی، شمس الدین (۱۳۸۵) مبانی توریسم و اکو توریسم پایدار (با تکیه بر محیط زیست)، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، چاپ اول
۱۰. سرائی، م.ح؛ کمائی زاده، ی (۱۳۹۱)، توریسم دریایی و جایگاه آن در ایران: خلیج فارس، «دومین همایش جغرافیا؛ توسعه، دفاع و امنیت»، تهران، دانشگاه امام حسین (ع)، ۲۷ و ۲۸ آذرماه ۱۳۹۱، صص ۱-۱۸.
۱۱. سرمدی سعیدی، سهیل (۱۳۸۶). مدیریت و برنامه ریزی استراتژیک در عمل. تهران: انتشارات هیات.
۱۲. صدر موسوی، میرستار و جواد دخیلی کهنمویی، ۱۳۸۳، درآمدی بر برنامه ریزی نشریه دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، شماره ۱۷، تبریز.
۱۳. طیبی، جمال الدین و ملکی، محمد رضا (۱۳۸۴). برنامه ریزی استراتژیک. تهران. انتشارات ترمه.
۱۴. غفاری بهمن، ضرغامی ابراهیم، نوری سهیلا (۱۳۹۳)، نقش گردشگری ساحلی در توسعه پایدار مناطق ساحلی (مطالعه موردی: شهر بندرعباس). موسسه بین المللی آموزشی و پژوهشی خوارزمی. شیراز. ۲۰ مرداد.
۱۵. غفاری، بهمن؛ ضرغامی، ابراهیم؛ نوری، سهیلا؛ (۱۳۹۳)، نقش گردشگری ساحلی در توسعه پایدار مناطق ساحلی در توسعه پایدار مناطق ساحلی (مطالعه موردی: شهر بندرعباس)، موسسه بین المللی آموزشی و پرورشی خوارزمی، کنفرانس سراسری محیط زیست و انرژی ایران.
۱۶. کمائی زاده، یعقوب؛ رضائی، محمد رضا (۱۳۹۴). تعیین استراتژی بهینه برای توسعه گردشگری دریایی با استفاده از رهیافت تلفیقی سوات-ای ان پی (مطالعه موردی: جزیره کیش)، فصلنامه علمی-پژوهشی فضای جغرافیایی، سال پانزدهم، شماره ۵۱، صص ۴۳-۱۹، پاییز ۱۳۹۴.

- 17- Chamberlain, K. (2002). Asia pacific. In A. Lockwood A & S. Medlik (Eds), Tourism & hospitality in the 21st century (pp. 134-53). Boston, M.A: Butterworth Heinemann.
- 18- Holjevac, A. I., (2003), "A Vision of Tourism and the Hotel Industry in the 21 Century", Hospitality Management 22: 129-134
- 19- Kelly, C., Essex, S., Glegg, G., (2011), "Reflective practice for marine planning: A case study of marine nature-based tourism partnerships", Marine Policy, 36 (2011): 769–781.
- 20- Shaalan, I.M., (2003), "Sustainable tourism development in the Red Sea of Egypt threats and opportunities", Journal of Cleaner Production, 13 (2005): 83–87.
- 21- Wight, P. (1993). Ecotourism: Ethics or eco – sell? Journal of travel research, 31 (3),3-9

